

Jord- och skogsbruksutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2017—2020

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna 2017—2020 (SRR 3/2016 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 13.5.2016.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jyri Inha, finansministeriet
- budgetråd Kirsti Vallinheimo, finansministeriet
- lantbruksråd Esa Hiiva, jord- och skogsbruksministeriet
- planeringschef Antti Karila, jord- och skogsbruksministeriet
- förstråd Marja Kokkonen, jord- och skogsbruksministeriet
- direktör Taneli Kolström, Naturresursinstitutet
- forskare Jukka Tauriainen, Naturresursinstitutet
- direktör Ari Eini, Finlands skogscentral
- forstdirektör Juha Hakkarainen, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf
- linjedirektör Minna-Mari Kaila, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf
- chef för skogsfrågor Jouni Väkevä, Skogsindustrin rf.

Inget yttrande av

- Livsmedelsindustriförbundet rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Planen för de offentliga finanserna lyfter fram Finlands svåra finansiella situation under de senaste åren och minskningen i bruttonationalprodukten. Enligt planen är det nödvändigt att inom finanspolitiken och övrig ekonomisk politik hitta en balans för att stödja den inhemska efterfrågan under recessionen, bryta den offentliga skuldsättningen på medellång sikt, förbättra förutsättning-

Utlåtande JsUU 4/2016 rd

arna för ekonomisk tillväxt och säkerställa hållbarheten i de offentliga finanserna på lång sikt. Utskottet anser att en förbättring av vårt lands konkurrenskraft har högsta prioritet.

Det står i planen att anslagen under jord- och skogsbruksministeriets huvudtitel är ca 2,5 miljarder euro under ramperioden. Sparbesluten föranleder en minskning på ca 232 miljoner euro i anslagsnivån under ramperioden. Största delen av utgiftsbesparingarna inriktas på jordbruket och livsmedelsekonomin samt utvecklandet av landsbygden. Jämfört med rambeslutet från hösten 2015 innehåller ramarna för att underlätta inkomst- och lönsamhetsläget inom jordbruket ett årligt tillägg på 6,7 miljoner euro 2017 och 2018 som avser det nationella stödet till jordbruket och trädgårdsodlingen samt ett tillägg på 20,3 miljoner euro 2017 som avser kompensationsbidrag.

Inom förvaltningsområdet för jord- och skogsbruk beaktas i planen 2016—2018 sammantaget 134 miljoner euro i tilläggsfinansiering för de spetsprojekt som anknyter till det strategiska insatsområdet för bioekonomi och ren teknik enligt verkställighetsplanen för regeringsprogrammet. Av den summan går 95 miljoner euro till jordbruk och livsmedelsekonomi och 39 miljoner euro till naturresursekonomi. Utskottet lyfter fram bioekonomins stora betydelse som strategiskt insatsområde. Bioekonomin intar en ytterst central ställning i fråga om att förbättra Finlands samhällsekonomi. Spetsprojekten i regeringsprogrammet bör genuint bidra till ny tillväxt och nya innovationer. Det förutsätter speciell uppmärksamhet kring målen för och innehållet i spetsprojekten.

Jordbruk

Utskottet påpekar att jordbrukets och trädgårdsodlingens avkastning i nationalräkenskaperna var nästan 7 miljarder euro 2013. Totalt sysselsätter livsmedelsbranschen ca 300 000 personer.

Det har blivit svårare att förutse jordbrukets ekonomiska omvärld till följd av att priserna på produkter och insatsvaror har varierat kraftigare än tidigare. Jordbruket genomlever just nu ovanligt stora problem. Orsakerna är flera: producentpriserna har gått ner till följd av den svåra marknadsituationen, anslagen för jordbrukarstöd har minskat och tidsplanerna för utbetalning av stöd har ändrats. Oförutsägbara händelser såsom förbudet mot livsmedelsexport till Ryssland har också bidragit till svagare lönsamhet för gårdarna. Marknaden för jordbruksprodukter fungerar just nu inte som önskat och på grund av konkurrensläget har gårdarna begränsade möjligheter att förbättra sin lönsamhet på marknadsmässiga villkor. Utskottet menar att det är nödvändigt med effektiva åtgärder för att förbättra jordbrukets lönsamhet. Utöver sänkta produktionskostnader bör bland annat primärproduktionens villkor i livsmedelskedjan stärkas genom åtgärder för att få ut produkterna i distribution och handel. Dessutom bör produkternas ursprungsmärkning förbättras och det finländska jordbrukets starka sidor bör utnyttjas bättre.

Utskottet konstaterar att jord- och skogsbruksministeriet har tillsatt en arbetsgrupp för att utreda finansieringsarrangemangen för gårdsbruken i det osedvanligt svåra läget. I fråga om likviditetslån och amorteringar ska arbetsgruppen lämna sitt förslag senast den 31 maj 2016. EU:s lagstiftning ger för närvarande inte tillräckliga fullmakter för att betala direkta krisstöd och resurserna för genomförandet ger inte möjligheter att snabbt ta fram nya stödsystem. Utskottet finner det viktigt att utöver finansieringsarrangemangen också använda alla beskattningsmässiga metoder

Utlåtande JsUU 4/2016 rd

för att lindra situationen. Dessutom bör stödnivåerna för de redan existerande stöden höjas i mån av möjlighet. Stöden ska framför allt förbättra läget för de aktiva odlarna.

Jord- och skogsbruksministeriets sparbeslut föranleder en minskning på ca 232 miljoner euro i anslagsnivån under ramperioden. Dessa nedskärningar bidrar till att försvaga lönsamheten för jordbruket. Det nationella stödet till jordbruket och trädgårdsodlingen har ändå tilldelats ett årligt tillägg på 6,7 miljoner euro 2017 och 2018 och kompensationsbidragen ett tillägg på 20,3 miljoner euro 2017. I praktiken återgår exempelvis medlen under momentet för nationellt stöd efter dessa nödvändiga tillägg kortvarigt till 2015 års nivå.

Enligt planen ska de delfinansierade start- och investeringsbidragen för jordbruket finansieras genom ett anslag som ska reserveras i budgeten som en del av programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland. Stöd i enlighet med EU:s gemensamma jordbrukspolitik för utvecklingen av jordbruket och landsbygden under finansieringsperioden 2014—2020 togs i bruk 2015, och den finansiering som behövs för stödsystemen ingår i ramarna. Understöd som i sin helhet är nationella finansieras genom Gårdsbrukets utvecklingsfond (Makera). Till fonden ska totalt 90 miljoner euro överföras 2016–2018 som regeringens spetsprojektfinansiering. Bioekonomi och en ökad användning av förnybar energi är ett av spetsprojekten i regeringsprogrammet.

Utskottet finner det viktigt att under ramperioden med största möjliga genomslag främja den småskaliga energiproduktion som i allmänhet har bedrivits inom jordbruket och på landsbygden, bland annat genom att undanröja eventuella lagstiftningsmässiga och administrativa hinder. En kombination av produktionen av livsmedel och energi förbättrar gårdsbrukensheternas lönsamhet och främjar samtidigt målen för bioekonomin liksom också självförsörjningen i fråga om energi och näringsämnen.

Utskottet noterar att de minskande resurserna för jordbruksförvaltning innebär utmaningar när det gäller att fullt ut starta och genomföra stödprogram enligt kraven. Utskottet ser det som nödvändigt att jord- och skogsbruksministeriet ser över strukturerna och handlingssätten. Den administrativa bördan för förvaltningen och jordbrukarna måste lättas upp snabbt och effektivt.

Under ramperioden måste de behövliga ändringarna i ämbetsverksstrukturen genomföras och digitaliseringens möjligheter måste utnyttjas bättre. Övergången till elektroniska informationstjänster och produktionsprocesser måste fortsätta med målet att förbättra kundservicen och göra verksamheten effektivare. Utskottet vill betona att problemen med verkställandet redan har konkretiserats kraftigt på gårdsbruken. Även om det i sig är ett bra mål att främja e-tjänster, måste odlarnas likställighet tillgodoses oavsett kommunikationssätt.

Utskottet konstaterar att gårdarna ingår som en vital del i Finlands livsmedelssäkerhet och försörjningsberedskap. Avbyttjänster bidrar till odlarnas arbetshälsa och tryggar kontinuiteten i gårdsbrukens arbete också när husdjursföretagare drabbas av sjukdom eller olycksfall. Kostnaderna för avbyttarsystemet har sjunkit radikalt som en följd av de senaste årens budgetnedskärningar och den kraftiga strukturella utvecklingen på gårdsbruken. Samtidigt har systemet försvagats. Utskottet vill betona att avbyttjänsterna är nödvändiga med avseende på arbetshälsan hos husdjursföretagare som är bundna till sitt arbete och att de också stöder målet med längre tid i arbetslivet. Avbyttjänsterna är också viktiga med avseende på att trygga djurens välmående. Där-

Utlåtande JsUU 4/2016 rd

för anser utskottet att avbyttjänsterna absolut måste få tillräckligt med budgetfinansiering för att systemet inte ska försvagas ytterligare.

Enligt 9 § 2 mom. i viltskadelagen (105/2009) kan viltskador (orsakade av bl.a. stora rovdjur) ersättas bara inom ramen för statsbudgeten. Vid sidan av åtgärder som förebygger skador måste rovdjursstammarna regleras på ett sätt som fungerar och ger resultat för att mängden skador förorsakade av stora rovdjur ska fås ner.

Skogsbruk

Skogssektorn är en av de viktigaste stöttepelarna för vår ekonomi. År 2013 sysselsatte den direkt ungefär 65 000 personer. Skogsklustret som helhet beräknas sysselsätta ca 200 000 personer. Därför vill utskottet fästa uppmärksamhet vid att vårt lands skogssektor redan nu är ett betydande lokomotiv för ekonomin och att den skogsrelaterade bioekonomins potential för hela samhället är betydande under ramperioden.

Särskilt viktigt är det att förmå förbättra konkurrenskraften för skogsbaserade affärsverksamheter och skogsindustrin samt öka användningen av trävirke i linje med Nationella skogsstrategin 2025. Enligt utredning från Naturresursinstitutet visar sig för närvarande användningen av drygt fem miljoner kubikmeter trävirke i form av exportinkomster på cirka en miljard. Utskottet inskräpper att i och med den ökade användningen av trävirke måste det till satsningar också på virkesproduktion för att nivån på hållbara avverkningar ska kunna höjas ytterligare.

I planen står det att Nationella skogsstrategin 2025, som godkännts 2015, ska börja genomföras under ramperioden. De strategiska målen i planen är att göra Finland till en mer konkurrenskraftig omvärld för skogliga affärsfunktioner, att förnya och diversifiera skogsbranschen och att sörja för att skogarna används aktivt och på ett i ekonomiskt, ekologiskt och socialt hänseende hållbart och mångsidigt sätt. Enligt regeringsprogrammet är målet att öka virkesanvändningen med 15 miljoner kubikmeter per år.

Utskottet understryker att genom verkställandet av projekten inom den nationella skogsstrategin bör vi systematiskt utveckla omvärldsvillkoren för skogsbruket och skogsindustrin i landet. Genom att effektivisera vården och användningen av skogarna kan skogarnas tillväxt och mängden hållbart tillgängligt trävirke ökas. De nuvarande arealerna för skogsvårdsarbete utgör bara cirka 55 procent av de rekommenderade nivåerna. Behovet av att öka virkesproduktionen framhävs som en följd av en ökning av investeringarna i skogsrelaterad bioekonomi och efterfrågan på trävirke. Stödsystemet för att trygga en hållbar virkesproduktion och biodiversitet (Kamera) enligt lagen om finansiering av hållbart skogsbruk (35/2015) fungerar inte i dagsläget. Vid sidan av de nödvändiga omställningar som genast ska genomföras måste grunderna för stödsystemet sammantaget ses över i fortsättningen.

Utskottet konstaterar att de skogspolitiska spetsprojekten i regeringsprogrammet just nu genomförs. Av regeringens spetsprojektssatsningar inom förvaltningsområdet för jord- och skogsbruk uppgår tilläggsfinansieringen för de spetsprojekt i verkställighetsplanen för regeringsprogrammet som anknyter till det strategiska insatsområdet för bioekonomi och ren teknik till sammanlagt 134 miljoner euro. Av den summan går 95 miljoner euro till jordbruk och livsmedelskon-

Utlåtande JsUU 4/2016 rd

mi och 39 miljoner euro till naturresursekonomi. Av detta ska enligt redogörelsen 111 miljoner euro disponeras 2017—2018. Främst bland dessa projekt är främjandet av generationsväxling och en effektivare användning av information om skogstillgångar. Spetsprojekten bör effektivt främja bioekonomi och cirkulär ekonomi.

Nära anknutet till främjandet av skogsbruket bland spetsprojektssatsningarna inom förvaltningsområdet för arbets- och näringsministeriet är också spetsprojektet för bioekonomi. För projektet avdelas 56,5 miljoner euro 2017 och 55 miljoner euro 2018. Också trafikledsprojekten inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde har en central inverkan på skogsbruket. Utskottet ser det som nödvändigt att främja bioekonomi på bred front och att samarbetet fungerar mellan olika förvaltningsområden. Att främja bioekonomin kräver planmässig och omsorgsfull beredning och en kontrollerad avreglering.

Med hänvisning till planen ser utskottet det som nödvändigt att omstruktureringen av ämbetsverken i skogsbranschen, som inleddes i början av 2015, fortsätter för att produktiviteten och effektiviteten ska bli fortsatt bättre. Av särskild vikt är att realisera produktivitetsvinster från översynen av ämbetsverksstrukturen och att effektivt dra nytta av digitaliseringen. Det är därför nödvändigt att införa elektroniska informationstjänster och produktionsprocesser och att förbättra kundservicen och göra verksamheten effektivare. Också offentlig upphandling har en betydande inverkan på inhemsk efterfrågan och ekonomi. I fråga om skogssektorn handlar det framför allt om att främja bioenergi och träbyggande.

Utskottet konstaterar att handlingsplanen för den biologiska mångfalden i skogarna i södra Finland (METSO), som baserar sig på skogsägarnas frivilliga medverkan, har visat sig fungera i praktiken och skyddat skogarna och samtidigt gjort naturvärden mer accepterad överlag. Inom programmet METSO inriktas de åtgärder som finansieras av jord- och skogsbruksministeriet på ekonomiskogar. När användningen av trävirke ökar och effektiviseras i enlighet med regeringsprogrammet är det angeläget att se till mångfalden i skogsnaturen som en väsentlig del av bioekonomin. Utskottet menar att det bör tryggas på lång sikt att programmet METSO fortsätter och får tillräcklig finansiering.

Forskning och rådgivning

Utskottet konstaterar att forskningsinstitutet inom jord- och skogsbruk har fusionerats och blivit Naturresursinstitutet. Utskottet påpekar att den forskning som institutet självt finansierar har minskat snabbt. I samband med översynsprocessen för forskningsfinansieringen bildades nya finansieringsinstrument (bland annat Finlands Akademis RSF-finansiering) varvid finansieringen samlades hos dessa instrument genom att de finansiella resurserna för statens forskningsinstitut skars ner. Utskottet finner det oroväckande att de teman som planerats för nästa sökombgång för de nya finansieringsinstrumenten inte tillräckligt klart verkar stödja de fokusområden i regeringsprogrammet som anknyter till bioekonomi och ren teknik. Därför vill utskottet betona att dessa finansieringsinstrument tydligare bör stödja bioekonomi och cirkulär ekonomi. Samtidigt inskräper utskottet att utvecklingen av bioekonomi och cirkulär ekonomi kräver innovationer och en tillräcklig finansiering för forskning.

Utlåtande JsUU 4/2016 rd

Det är viktigt, menar utskottet, att det finns omfattande rådgivningstjänster som motsvarar landsbygdsföretagens behov. Landsbygdsföretagens ovan relaterade ekonomiska problem framhäver ytterligare betydelsen av rådgivningstjänster.

Propositionerna har de senaste åren vid upprepade tillfällen innehållit förslag om att sänka nivån på anslagen för 4 H-verksamheten. Ändå har anslagen höjts i samband med behandlingen av budgetpropositionerna i riksdagen. Utskottet ser det som angeläget att tillräckliga anslag anvisas för 4 H-verksamheten i budgetpropositionen.

Vägar

Råvarorna för bioekonomin finns huvudsakligen i glesbygdsområdena på landsbygden och för att utnyttjandet av råvarorna ska kunna utvecklas behövs det ett välfungerande vägnät. Inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde ska man inom trafikledshållningen prioritera de åtgärder som krävs för att garantera den dagliga framkomligheten i trafikinätet och för att få den ökande eftersattheten i underhållet att stanna av och minska på ett kontrollerat sätt, påpekar utskottet. För nya trafikledsprojekt avsätts sammanlagt 764 miljoner euro men samtidigt utsätts basstrafikledshållningen för sparbetning på totalt 95 miljoner euro åren 2018—2020. Höjningen av bidragen för enskilda vägar bidrar dock till att främja bioekonomin.

Särskilt i fråga om bioekonomi, ur såväl jord- och skogsbrukets som landsbygdens perspektiv, betonar utskottet betydelsen av att ta väl hand om det lågtrafikerade vägnätet och bannätet. Ett välfungerande vägnät är en ovillkorlig grundläggande förutsättning för virkesproduktionen och virkesförsörjningen. Det försämrade vägnätet, såsom brister i underhållet av vägar och broar, medför extra kostnader och försämrar på så sätt lönsamheten för bl.a. skogsbrukslägenheter. De enskilda vägarnas skick spelar en ytterst stor roll både för dem som bor vid dem och för samtliga landsbygdsnärningar. Det är därför nödvändigt att se till att vägarna rustas upp och underhålls i hela landet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 13.5.2016

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jari Leppä cent
vice ordförande Reijo Hongisto saf
medlem Markku Eestilä saml
medlem Pertti Hakanen cent
medlem Hanna Halmeenpää gröna

Utlåtande JsUU 4/2016 rd

medlem Lasse Hautala cent
medlem Anne Kalmari cent
medlem Susanna Koski saml
medlem Kari Kulmala saf
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Mats Nylund sv
medlem Arto Satonen saml
medlem Tytti Tuppurainen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius
utskottsråd Jaakko Autio.